

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Johan Jannert
0501-60 54 14

BILAGA 3
2008-05-09

Diarienummer
511-50327-2000

Sida
1(13)

Skötselplan för naturreservatet Grimmes- torp i Tidaholms kommun

Foto: Johan Jannert

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Skötselplan för naturreservatet Grimmestorp i Tidaholms kommun..... 1

INNEHÅLLSFÖRTECKNING 2

BILAGOR..... 2

1. Syfte 3

2. Beskrivning av området..... 3

2.1 Uppgifter om naturreservatet..... 3

2.2 Topografi och läge..... 4

2.3 Geologi och hydrologi..... 4

2.4 Markanvändning..... 5

2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden..... 5

2.6 Vegetation, flora och fauna 5

2.7 Friluftsliv 7

3 Mark och vegetationsvård..... 8

3.1 Övergripande mål 8

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder..... 8

3.3 Beskrivning av skötselområden..... 8

4 Friluftsliv..... 10

4.1 Övergripande mål 10

4.2 Information och anläggningar 10

5 Gränsmarkering..... 11

6 Uppföljning 11

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder 11

6.2 Uppföljning av bevarandemål 12

6.3 Revidering av skötselplanen..... 12

7 Sammanfattning av planerad förvaltning..... 13

8 Referenser 13

BILAGOR

bilaga 3.1 Skötselplanekarta 1:10 000

bilaga 3.2 Karta över naturtyper 1:10 000

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara en äldre barrnaturskog på en geologiskt intressant isälvsterrass med dödisgröpar, åsar och raviner.
- bevara en naturligt meandrande åravin med en välutvecklad gråalsskog.
- bevara ett variationsrikt våtmarksområde med fattigkärr, medelrikkärr, sumpskog, källor, bäckar och järnockrautfällningar.
- tillgodose friluftslivets intressen av vackra strövområden.
- bevara följande inom området förekommande naturtyper och/eller arter som ingår i EU: s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd: västlig taiga (9010), skogbevuxen myr (91D0), alluviala lövskogar, som tidvis är översvämmade (91E0) samt mineralrika källor och källkärr samt arterna tjäder, järpe, sparvuggla, spillkråka och bivråk.

Syftet ska tryggas genom att:

- hela naturreservatet lämnas huvudsakligen för fri utveckling.
- parkeringsplats och stigar för friluftslivet anläggs och underhålls.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Grimmestorp
Objektnummer:	2013482
Natura 2000-beteckning:	SE0540161
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tidaholm
Socken/församling:	Härja
Naturgeografisk region:	Tiveden-Tylöskogen-Kålmården samt Vänerslätterna
Karta:	Topografisk karta: 7D NO Ekonomisk karta: 073 87
Lägesbeskrivning:	Naturreservatet Grimmestorp ligger norr om gården Grimmestorp, ca 1,5 mil söder om Tidaholm och ca 2 km nordost om Härja kyrka
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Areal:	Totalt: 107,4 ha

Markslag	Areal, ha	Övrigt
Skog	98,9	Varav barrskog 89,9 ha, lövskog 9,0 ha,
Våtmark,	7,1	
Vattendrag	1,4	Ca 1,9 km lång

Natura 2000-habitat:	Areal
Västlig taiga, 9010	84,0
Skogbevuxen myr, 91D0	6,1
Svämlövskog, 91E0	5,9
Mineralrika källor och källkärr av fennoskandisk typ, 7160	1,0

Natura 2000-arter: tjäder, järpe, sparvuggla, spillkråka och bivråk.

Naturreseptatet Grimmestorp är utsett att ingå i Natura 2000 nätverket. En så kallad basinventering kommer att genomföras i Grimmestorp. Syftet är att få mer kunskap om området. Den insamlade information kommer sedan att användas till att ta fram naturtypskartor, formulera uppföljningsbara mål samt vara en grund för uppföljningen av naturvärdena. Arealerna och Natura 2000-habiten som anges i skötselplanen är preliminära och kan komma att förändras efter att basinventeringen har genomförts.

2.2 Topografi och läge

Naturreseptatet Grimmestorp ligger norr om gården Grimmestorp, ca 1,5 mil söder om Tidaholm och ca 2 km nordost om Härja kyrka. Reservatet ligger mellan 210 och 240 meter över havet och omges av normalt brukade barrskogar på tre sidor. I söder finns huvudsakligen åker och hagmarker. Landsvägen från Härja till Velinga utgör områdets östra gräns.

2.3 Geologi och hydrologi

Naturreseptatet ligger på de stora isälvsavlagringar som brukar benämnas Härjaterassen samt lägre belägna marker strax söder om denna. Avlagringarna ligger betydligt högre än den uppodlade sänkan mellan Grimmestorp och Härja. Genom området rinner Grimmestorpaån. Väster om ån ligger en stor terrass med plan yta, medan terrassen öster om ån är mer sönderbruten av dödisgröpar och åsryggar med mycket branta sluttningar. Härjaterassen är av stort geovetenskapligt intresse, då den kan ge viktiga bidrag till förståelsen av isavsmältningsförloppet.

Grimmestorpaån, som kommer från Hökensås högsta delar vid Baremosse, rinner i en U-formad dal genom skogen mot norr. I dess övre norra lopp genom skogen är ån ganska strid med strömsträckor och steniga bottnar. I den södra delen är dalen bredare och ån har ett meandrande lopp med spår av korvsjöar och levéer. En liten bäck ansluter från sydöst i en sidodal. Den är opåverkad av grävningar och omges av svällande vitmossmattor.

Våtmarkskomplexet i naturreseptatets centrala del är till stor del opåverkad av mänskliga aktiviteter. Endast de östra delarna bär spår av äldre dikningar. Våtmarkerna är till största delen blöta trädbevuxna fattigkärr, som på många ställen är kraftigt källpåverkade och har en intressant flora. Järnockkrautfällningar finns flerstädes längs med bäckar och diken.

Årsnederbörden i trakten är 815 mm och årsmedeltemperaturen 5,2°.

2.4 Markanvändning

Enligt den gamla ekonomiska kartan från 1877 var huvuddelen av skogen inom naturreservatet barrskog. Den låga åsen närmast Grimmestorps gård var lövklädd och fortfarande finns här några gamla ekar m fl lövträd. Hagmarksfloran är trots igenväxningen välbevarad på denna del. Enligt muntliga uppgifter fanns ingen avverkningsmogen skog på Grimmestorp kring sekelskiftet och ÖSI-inventeringen (från år 1985) anger genomsnittsåldern till 105 år. Fram till någon gång på 1940-50-talet var skogen betad, vilket fortfarande märks på den örtrika floran i barrskogen. Spår i form av gamla taggträdar och gärdesgårdar finns bland annat vid Sjogerdala-gränsen. Mindre hyggen och blädningar har förekommit under denna tid. Mycket olikåldrig skog med gamla träd finns på flera ställen t ex på de låga fastmarksområdena vid våtmarkerna. Så sent som 1995 – efter en kraftig storm – rensades skogen senast på vindfällan.

Enligt den gamla ekonomiska kartan från 1877 fanns två torp inom området. Spåren efter torpet Nyholm, som låg intill ån i naturreservatets nordvästra hörn, är lättast att se. Husgrunder, gamla aplar och spireabuskar vittnar om var torpet stått. De åkrar som hört till kan spåras genom odlingsterrasser och åkerhak i terrängen. De bär nu en ganska grov självsådd skog av tall, gran och björk. Ängarna låg vid ån och deras begränsningar är svårare att se, men grova aspar och en artrik flora i gläntorna visar var de funnits. Det andra torpet, Kohagen, låg vid landsvägen i östra delen av reservatet. Resterna av det och dess åkrar har nästan försvunnit. Den del av våtmarksområdet som låg närmast Kohagen nyttjades vid denna tid till åkermark. Gamla diken och lite gräsmarksrester vittnar om detta i de idag björkbevuxna fattigkärren.

2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden

På åsen söder om våtmarkskomplexet finns en gammal fångstgrop, som mäter 3,5 meter i diameter och är 1,3 meter djup. I östra delen av reservatet finns rester av en 6 meter bred kolbotten. Inom reservatet finns också några hålvägar. Två torp – Nyholm och Kohagen – nyttjades åtminstone fram till 1877, se vidare under rubriken ”Markanvändning”.

2.6 Vegetation, flora och fauna

Den starkt kuperade terrängen gör området mycket mångformigt. De södervända sluttningarna och åschrönen, som hör Härjaterassen till, domineras av tallskog. Blåbärsris och mossor som husmossa och väggmossa dominerar. Påfallande är det stora inslaget av betesgynnade växter såsom slättergubbe, vårbrodd, smultron, gökärt, gråfibbla, blåsuga, skogsklöver, knägräs, stagg med flera. På några sluttningar är vegetationen gräsdominerad med krävande arter som vispstarr och blåsippa. För trakten mycket sällsynta växter som ryl och kransrams förekommer. Knärot, grönpyrola och linnea är vanliga i den mer risartade tallskogen. Även den mindre vanliga ögonpyrolan har påträffats. I nordsluttningar och dödisgropar finns på flera ställen riklig med tagel- och skägglavar på träden. Längs små naturliga skogsbäckar finns miljöer med källary, bäckbräsa, rosettmossa, vågig sidenmossa och tallört. I buskskiktet finns här och var brakved. Nordsluttningarna och dalbottnarna domi-

neras av mossrik granskog av god bonitet. I naturreservatets sydöstra delar finns grovstammig gransumpskog på gammal odlingsmark. I sumpiga källpåverkade sluttningar finns en rik mossflora med rosettmossa, hasselmossa, kranshakmossa, stor bräkenmossa, praktmossor, palmmossa och skedmossa. Häckfågelfaunan är typisk för barrskog med intressantare arter som spillkråka, gärdsmyg, järpe och sparvuggla. Till häckfågeln hör också bivråk.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande naturtyper och arealer för dessa. De olika naturtyperna i naturreservatet finns utritade på karta i bilaga 3.2.

Område på kartbilaga	Markslag/naturtyp/ Vegetationstyp	Areal ha	Natura 2000-naturtyp	Areal ha
1	Granskog av blåbärsris-typ & Tallskog, smultronvariant	84,0	Västlig taiga, 9010	84,0
2	Lövmik myrmark	6,1	Skogbevuxen myr, 91D0	6,1
3	Gråalskog	5,9	Svämlövsog, 91E0	5,9
4	Björkskog på gamla mossodlingar	3,1		
5	Planterad skog	5,9		
	Källkärr (ligger i omr 1)	1,0	Mineralrika källor och källkärr av fennoskandisk typ, 7160 (ligger i område 1)	1,0
	Vattendrag	1,4		
	Summa	107,4	Summa	96,1

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande naturtyper/vegetationstyper enligt (t ex Vegetationstyper i Norden, Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker, våtmarksinventeringen, kustbiotoper i Norden) samt naturtyper enligt Natura 2000-systemet (Naturvårdsverket 1997). Arealuppgifter ges för de olika kategorierna var för sig. Områdena är markerade på kartbilaga 3.2. Natura 2000-naturtyperna kan komma att justeras efter basinventeringen.

Grimmestorpaån är ett vackert meandrande vattendrag som skurit sig djupt in i isälvterrassens sand. Lövskog med björk, al och hägg finns längs ån. Enstaka träd av lönn, asp och ek finns också. Anmärkningsvärt är förekomsten av gråal, som dominerar helt på flera ställen, särskilt i områdets nordvästra hörn. I buskskiktet finns enstaka svarta vinbär. I fältskiktet finns bland annat skogssäv, strutbräken, stinksyska, lundbräken, älggräs, kärrfibbla, lundelm, bergslok och grenrör. Vid ån har forsärlan häckat under åtminstone ett år. Öster om ån finns ett helt våtmarkskomplex med bäckmiljöer, glest lövträdklädda myrar och granskogsklädda öar. De trädbevuxna myrarna öster om ån (Tusshålan m fl) består av fattigkärrvegetation och trädsiktet domineras av gråal, klibbal eller björk. De östligaste myrarna har dikats ut en gång för att brukas som åkermark. Den naturliga floran med vitmossor, starr och tranbär har dock återkoloniserat dessa våtmarker. Förekomsten av död björk- och alved är mycket rik, både i de dikade och odikade våtmarkerna. Här finns otaliga spår efter hackspettar och en rik vedsvampflora. I små källpåverkade kärr och längs några bäckar finns t ex hästhov i sin naturliga miljö och den rödlistade dunmossan. Lövmikedomen i naturreservatet, inte minst längs ån, på en av åsarna och i våtmarkerna, medför att arter som stjärtmes, gröngöling, nötväcka och grönsångare häckar här. Granföryngringen är god i hela våtmarksområdet och kommer troligen att på sikt omvandla stora delar av myrarna till grandominerad sumpskog.

På flera ställen i naturreservatet finns små, fortfarande öppna gräsmarksytor med kvarstående grova lövträd av körsbär, sälg, asp, björk, ek och lönn samt buskar av hassel och häggmispel. I reservatets västra del finns några unga tallplanteringar.

Moss- och lavfloran i naturreservatet är inte närmare studerad men det kan nämnas att den numera sällsynta lunglaven är påträffad. Svampfloran är rik, vilket bekräftas av att så många som 170 arter hittades i området under en svampinventering hösten 1989, som för övrigt var ett dåligt svampår.

Art	Kategori	Växtplats
Kärlväxter		
Strutbräken <i>Matteucia struthiopteris</i>	S	Gråalsskog
Ögonpyrola <i>Moneses uniflora</i>	S	Tall/granskog
Kransrams <i>Polygonatum verticillatum</i>	S	Vid Tusshålan
Ryl <i>Chimaphila umbellata</i>	S	Tallskog
Missne <i>Calla palustris</i>	S	
Grönpyrola <i>Pyrola chlorantha</i>	S	Tallskog
Knärot <i>Goodyera repens</i>	S	Tallskog
Lundelm <i>Elymus caninus</i>	S	Gråalsskog
Bäckbräsa <i>Cardamine amara</i>	S	Bäckmiljöer
Blåsippa <i>Hepatica nobilis</i>	S	Tallskog, granskog
Mossor		
Dunmossa <i>Trichocolea tomentella</i>	NT/S	Källkärr, bäckmiljöer
Vågig sidenmossa <i>Plagiothecium undulatum</i>	S	Tall/granskog
Krusulota <i>Ulotia crispa</i>	S	Sekundär lövskog
Lavar		
Lunglav <i>Lobaria pulmonaria</i>	S	Södra delen av naturreservatet
Gammelgranlav <i>Lecanactis abietina</i>		Gran i sumpskogsmiljöer
Svampar		
Krusbärskremla <i>Russula queletii</i>	S	
Svart eldticka <i>Phellinus nigricans</i>		Björksumpskog
Insekter		
Jordlöpare <i>Carabus problematicus</i>		
Fåglar		
Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>	EU	
Järpe <i>Bonasia bonasia</i>	EU	
Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	EU	
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	EU	
Bivråk <i>Pernis apivorus</i>	VU/EU	
Forsärla <i>Motacilla cinerea</i>		Vid Grimmestorpaån, häckande 1984

Tabell 2. Förekomst av

- rödlistade arter (ArtDatabanken): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist
- signalarter (Skogsvårdsstyrelsen 1994, 2000): (S)
- arter i fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet: (EU).

2.7 Friluftsliv

Området är strövvänligt och flitigt besökt. Genom skogen slingrar sig ett antal gamla körvägar, vilka nyttjas som vandringsleder.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med skötselarbetet är att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i ett stort sammanhängande område med äldre naturskog, naturliga åmiljöer och opåverkade våtmarker.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Hela naturreservatet med dess naturskogar, vattendrag och våtmarksområden ska i princip lämnas för fri utveckling. Inga skogliga aktiviteter såsom avverkning, gallring och röjning får göras. All död ved ska lämnas kvar.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Skötselområde 1 och 2

Våtmarker och barrskog

Naturtyp/er: Granskog av blåbärsris-typ & tallskog, smultronvariant (28,4 ha), lövrik myrmark (6,1 ha), björkskog på gamla mossodlingar (3,1 ha), planterad skog (0,7 ha), källkärr (1,0 ha ej markerat på kartan, ligger i granskogen).

Natura 2000-habitat: Västlig taiga 9010 (28,4), Skogbevuxen myr 91D0 (6,1 ha) samt mineralrika källor och källkärr av fenoskandisk typ 7160 (1,0 ha ej markerat på kartan, ligger i 9010).

Areal: 39,3 ha

Beskrivning: På de friska markerna är skogen barrdominerad med drag av betad bondskog. Skogen är olikåldrig och spontant uppkommen där de äldre träden har en genomsnittsålder på 125 år (2005). Öster om Grimmes-torpaån finns ett helt våtmarkskomplex med bäckmiljöer, glest lövklädda myrar och granskogsklädda "öar". I de blöta och källpåverkade delarna är mossfloran rik med bland annat den sällsynta dunmossan. Bitvis finns rikligt med stående och liggande död ved i olika åldrar. Järpe förekommer längs bäcken och i anslutning till våtmarkerna. I reservatet finns en artrik svampflora.

Bevarandemål: Området utgörs av ett stort sammanhängande område med äldre naturskog och opåverkade våtmarker. Arealen västlig taiga ska vara minst 28 hektar och arealen skogbevuxen myr ska vara minst 6 ha. Arealen mineralrika källor och källkärr skall vara minst 1 ha. Om-

rådet skall ha en ostörd hydrologi. Inslaget av död ved ska vara rikligt. Relationen död ved/levande ved skall vara minst 1/5. Svampfloran skall vara artrik. Häckningsplats skall finnas för järpe (eller i skötselområde 3). Förekomsten av dunmossan skall bibehållas eller öka.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Inga.

Skötselområde 3

Lövskog utmed Grimmestorpaån

Naturtyp/er: Gråalskog (5,9 ha), vattendrag (1,4 ha)

Natura 2000-habitat: Svämlövskog (5,9 ha).

Areal: 7,3 ha

Beskrivning: Grimmestorpaån är ett vackert meandrande vattendrag som skurit sig djupt in i isälvterrassens sand. Lövskog med björk, al och hägg finns längs ån. Enstaka träd av lönn, asp och ek finns också. Anmärkningsvärt är förekomsten av gråal, som dominerar helt på flera ställen, särskilt i områdets nordvästra hörn. I buskskiktet finns enstaka svarta vinbär. I fältskiktet finns bland annat skogssäv, strutbräken, stinksyska, lundbräken, älggräs, kärrfibbla, lundelm, bergslok och grenrör. Järpe förekommer utmed ån och försärlan häckat under åtminstone ett år.

Bevarandemål: Arealen av svämlövskog skall vara minst 5 ha. Al och björk ska vara de dominerande trädslagen. Inblandningen av barrträd får vara högst 25 % (krontäckning). Inslaget av död ved ska vara rikligt. Relationen död ved/levande ved skall vara minst 1/5. Området skall ha en ostörd hydrologi. Häckningsplats skall finnas för järpe (eller i skötselområde 1, 2) och försärla.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Vid behov avverka/röja/ringbarka gran. Granen skall lämnas kvar som död ved.

Skötselområde 4 och 5

Barrskog i sluttningar och på höjder

Naturtyp/er: Granskog av blåbärsris-typ & tallskog, smultronvariant (55,6 ha), planterad skog (5,2 ha).

Natura 2000-habitat: Västlig taiga (55,6 ha).

Areal: 60,8 ha

Beskrivning: Skötselområdet är en barrdominerad skog, med drag av betad bondeskog. Skogen är olikåldrig och spontant uppkommen där de äldre träden är ca 125 år gamla (2005). I vissa delar dominerar tall, medan gran är vanligast i andra delar. I reservatet finns en artrik svampflora. Bitvis finns rikligt med stående och liggande död ved i olika åldrar.

Bevarandemål: Arealen barrskog ska vara minst 55 hektar. Tall och gran skall vara de dominerande trädslagen. 40-60 % grundyta av respektive art. Föryngring av såväl gran som tall ska förekomma. I naturtypen ska det finnas minst 50 st grova tallar med väl utvecklade kronor. Inslaget av död ved ska vara rikligt. Relationen död ved/levande ved skall vara minst 1/5. Svampfloran skall vara artrik.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Vid behov avverka/röja/ringbarka gran och tall. Träden skall lämnas kvar som död ved. Eventuellt kan bränning eller annan skötselmetod krävas för att tallplantor skall etablera sig.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med avseende på friluftslivet är att ge besökarna information om naturreservatet, vägledning i området med hjälp av ett markerat stigsystem samt möjlighet att parkera bilen under besöket.

4.2 Information och anläggningar

Mål: Minst tre välunderhållna informationstavlor med beskrivning av naturreservatet skall finnas. En väl underhållen parkeringsplats samt ett väl underhållet markerat stigsystem skall finnas.

Vägen till naturreservatet är skyltad från riksväg 26.

Engångsåtgärder: Ett stigsystem ska markeras ute i fält enligt karta i bilaga 3.1. Stigsystemet följer gamla körvägar och befintliga stigar och behöver således inte anläggas. En gångbro/spång behöver anläggas över Grimmestorpaån för att knyta ihop stigsystemet, se bilaga 3.1.

Tre till fyra informationstavlor skall sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 3.1. Söder om naturreservatet, vid Grimmestorps herrgård, finns två alternativ för informationstavlan, antingen vid gården eller i anslutning till gränsen för naturreservatet. Tavlorna skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

En parkeringsplats anläggs i det gamla grustaget i naturreservatets östra del, se bilaga 3.1. Möjlighet finns att på sikt anlägga en handikappanpassad parkeringsplats längre in i reservatet i anslutning till befintlig skogsväg, enligt bilaga 3:1. Parkeringsplatserna kan eventuellt kompletteras med bord och torrdass.

Uppsättning av vägvisningsskyltar från riksväg 26 till naturreservatets parkeringsplats.

Underhållsåtgärder: Informationsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar "Att skylta skyddad natur".

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet ska dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen ska framgå:

- åtgärd,
- plats (skötselområde),
- kostnad,
- tidpunkt,
- utförare.

Åtgärder bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

En dokumentation av skötselåtgärder och deras effekt på flora och fauna är normalt nödvändig för att se om den föreslagna skötselplanen följs och om målen med naturreservatet uppfylls av de genomförda åtgärderna.

En kärlväxt- och en svampinventering har gjorts i en stor del av naturreservatet. Svampinventeringen gjordes dock under ett dåligt svampår. Fågelfaunan är relativt väl känd. Moss- och lavfloran är mindre väl kända.

I skötselplanen föreslås att all mark inom naturreservatet i princip lämnas för fri utveckling. Utmed ån skall dock lövskog dominera och på höjderna kan det krävas insatser för att gynna tall. Dessa bevarandemål skall följas upp. Det är också av stor vikt att grundläggande dokumentation av naturreservatets naturvärden görs för att kunna utvärderas i framtiden. Vedsvampfloran kan tänkas öka med tiden p g a en större mängd död ved i skogen. Marksvampfloran eller åtminstone fruktkroppsbildningen av marksvampar kan eventuellt minska till följd av upphört bete. Därför föreslås en uppföljning av mark- och vedsvampfloran i hela naturreservatet. Inventeringen görs förslagsvis vart 20:e år. Inventeringen bör struktureras upp på ett sätt att utvärderingar blir möjliga att göra. Linjetaxeringar, inventeringar i rutsystem eller på annat sätt väldefinierade inventeringsområden är några förslag på sådan strukturering.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs.

Uppföljning av bevarandemål genomförs var 10:e år för:

- naturtyper
- trädslagssammansättning
- död ved
- dunmossa
- järpe och forsärla

Uppföljning av bevarandemål genomförs var 20:e år för:

- svampfloran

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Länsstyrelsen ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

7 Sammanfattning av planerad förvaltning

Hela förvaltningen för naturreservatet Grimmestorp bekostas av staten.

Skötselåtgärd/uppföljning/tillsyn	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering		1 gång	1
Informationsskylt		1 gång	1
Markering av stigsystem samt ny gångbro/spång		1 gång	1
Tillsyn: skyltar + stigsystem		Årligen	1
Uppföljning av bevarandemål		Vart 10:e år	2
Inventering svampar		Vart 20:e år	2

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder och uppföljning
Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

8 Referenser

- Ahlén, I. & Tjernberg, M. (red) 1996. *Rödlistade ryggradsdjur i Sverige – Artfakta*. Art databanken, SLU, Uppsala.
- Andersson, L. 1990. *Grimmestorpskogen – en försvunnen naturtyp*. Skaraborgs natur 27.
- Andersson, L., Bertilsson, A. & Johansson, K.-A. 1989. *Grimmestorpskogen – bedömning och förslag till åtgärder*. Stencil. Arbete gjort på uppdrag av Skaraborgs läns naturskyddsförening.
- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Lindgren, L.-G., Werner, N. & Elmqvist, P.-A. 1986. *Några fågellokalerna i Tidaholms kommun*. Grus 12.
- Lundgren, P. 1999. *Tidaholm, Grimmestorpskogen*. I artikeln: "Smultronställen" ss 107-110. Skaraborgsnatur, årgång 36. Skaraborgs läns naturskyddsförening.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. *Hotade arter Tidaholms kommun*. Pärm med registerblad, finns på länsstyrelsen i Mariestad.
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Naturvårdsverket. 2000. *Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker*.
- Nordiska ministerrådet. 1994. *Vegetationstyper i Norden*. TemaNord 1994:665. Köpenhamn, Danmark.
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping
- Västergötlands flora. Databasuppgifter på kärlväxtförekomster.

Muntliga referenser: Leif Andersson, Pro Natura